

Landesbibliothek Oldenburg

Digitalisierung von Drucken

Disputationes Chirurgicæ Selectæ

Haller, Albrecht von

Lausannæ, MDCCLVI.

VD18 90538986

CXXVII. De Spica Deglutita Et Per Apostema Hypochondrii Dextræ Rejecta.

urn:nbn:de:gbv:45:1-16618

CXXVII

DE SPICA DEGLUTITA
ET PER APOSTEMA HYPOCHONDRII
DEXTRI REJECTA.

Præside

CAROLO FRID. LUTHER.

Respond.

JOACHIMO DOLGE

KIL. HOLST.

Kiliæ 19 Julii 1704.

G 4

CXXVII
DE SPICA DEGLUTITA
ET PER APOSTOLAM HYPOCHONDRICAM
DEXTERI REFLECTA

Prof. Dr.
CAROLO FRID. LUTHER

Prof. Dr.
JOACHIM O. BOLLER

1711

Die 19 Julij 1711

63

P R Æ F A T I O N E M.

Non nova quidem est, aut inaudita, quam in dissertatione præsentî recenseo, historia, relatu nihilominus dignissima, & quæ scripta relinquatur: cum iterata isthæc experientia denuo palam faciat, quam bene sibi constet natura, apertamque reddat hujus solertiam, in iis (per vias etiam inconsuetas) removendis, quæ corpori humano, utcumque molestiam afferre possunt. Indicarunt rem gestam memorabilem per literas, ejusque circumstantias omnes ordine & distincte narraverunt, viri fide digni, *Dr. Joh. Rustorff*, Med. D. & Practicus Hufumensis, & *Dn. Paul. Severin. Woldenberg*, Pharmacopola Fridrichstadiensis, spicæque per abscessum rejectæ delineationem transmiserunt. Horum igitur narrationes fideliter exponam, præterea consimiles aliquot observationes in medium afferam, atque, ut mutata spicæ facies oculis usurpari possit, utriusque, deglutitæ videlicet & rejectæ, figuras æri incisas & expressas simul adjiciam. Quæ etiamsi fortassis non expletura sint omnium expectationem, dabunt tamen ad disceptandum, qui præcipuus *Dissertationum Fridericianarum* scopus est, congruum argumentum. Itaque ne moram faciat prolixior præfatio, ad ipsam opellam aggrediar.

H I S T O R I A M E D I C A.

De spica deglutita [a] & per apostema hypochondrii dextri rejecta.

Luserunt inter sese, Anno MDCCIII. die XXI. Junii, Fridrichstadii, quod Ducatus Schleswicensis non ignobile oppidum est, pueri minores, in cœmeterio ædi Arminianorum sacris destinatæ vicino, ludum, quem vocare solent *das Pferde-Spiel*. Illorum conspectu captus est, eorumque consortio se immiscuit puer alius, duodecim circiter annorum, æditimi ædis nominatæ filius. Hic inter ludendum, dum alii alios age-

bant,

[a] Prolixa, de rebus variis vel improvide, vel ex destinato consilio, aut ex infania, deglutitis, & naturæ providæ beneficio iterum excussis, institui posset tractatio; paucarum tamen, hac occasione, meminisse observationum, sufficiet.

Elegans est historia, quam *Job. Bapt. van Helmont* refert, *Traſſat. de injectis materialibus* pag. 477. edition. Batavæ. Capucinus quidam, ait, araneam ingentem, quam decidisse viderat in calicem, sub jugi sacrificio, vivam, cum multa animi aversione bibit. Infra paucos dies illi oborta est phlegmone in dextro femore, ac sub primo pure, inde araneam, integram, mortuam tamen, reddidit.

In *actis Hassniensibus Volum. III. pag. 116.* mentio fit casus singularis Lugduni Batavorum à *D. Joh. Henr. Brechtfeld* observati. Obvenit eidem in nosocomio inter plu-

res

bant, alii ab aliis equorum instar agebantur, spicam hordeacei graminis; hordeo, polystico similis [b], decerpit, eademque ore prehensam ad tempus detinuit. Sed paulo post cum in medio cursu tussicula instaret, hujus motu spica profundius in cavitatem faucium inopinato protrusa [c] est, ita ut, pansa janua, puer improvidus ad deglutendum [d] urgeretur [e]. Ex quo tempore confestim male se habuit puer; ea tamen fen-

res egrotantes mulier nephriticis passionibus misere afflicta, quæ inter alias querelas ostendit tumorem prope umbilicum, de pungitivo illius dolore valde conquesta, quem cum attento inspexit oculo, acuti quid ex eo prominere animadvertit, digitisque extraxit dimidium acus ex chalybe confectæ, quam ante tres annos integram ore detinuerat, dentibusque comminutam de improvise deglutierat, quæ tamdiu in corpore retenta, tandem per hunc locum natura monstrante viam, exitum sibi quaesiverat. Cujus rei testem nominat Celeberrimum *Nicolaum Stenonium*.

In *Zodiaci Medico Gallici Ann. I. Mens. Maj.* pag. 86 commemoratur, aliquem ex infania instrumentum ferreum exacuendis cultris destinatum, & manubrio suo instructum integrum deglutisse, nec de læsione ulla conquestum esse. Paucis autem elapso tempore excitatum in hypochondrio dextro abscessum, quo aperto erupit instrumentum ferreum, at paucissima comite materia, adeo ut intra octiduum sanationem receperit. Quæ porro idem insanus deglutiverit, loco citato recentita videri poterunt.

In *Zodiaci laudati ann. II. Mens. Jul. p. 147.* recitatur historia epileptici, qui forcem acutissimam deglutit, quam uxor intra dentes intruserat: novendio autem ex acto per inferiorem guttorem illam expulit, nullo tamen toto illo temporis spatio incommodo inde exorto, nulloque usurpato remedio, nisi oleo olivarum.

De ossiculo ceræ quod in faucibus per pluculas hebdomades substitit, ac tandem per tussim rejectum est. vid. *Tb. Bartholin. Cent. IV. histor. 85. pag. 404.*

Notabilis etiam est quæ in *Act. Lips. Ann. 1692. Mens. Octobr. pag. 250.* narratur historia adolescentis, à cultro, quem improvide deglutiverat, per abscessum feliciter liberati: postquam animum unum, hebdomadas triginta, & dies tres in ventriculo culter hospitaverat. Ne ea nunc repetantur, quæ *Crolius* de rustico quodam Bohemo, & *Beckerus* de Regionemontano Boruffo, memoriæ tradiderunt, ex eorum nempe inciso abdomine & ventriculo, cultrum eximie magnitudinis, quem forte deglutiverant, exemptum sine noxa fuisse.

[b] Hordeum polystichum dicitur, quia in multos versus spicatur. Est enim differentia in spicarum forma, magnitudine, & granorum numero: quoddam binos, quoddam ternos, vel plures versus habet. Quæ diversitas in gramine quoque hordeaceo observatur. *Casp. Bauhinus, Theatr. Botanic. Lib. I. Sect. I. §. IV. pag. 9. §. 22.*

[c] Sic inter ridendum, cum deglutire vellet nucleum avellanæ Mulier Patavina, per laryngem ad pulmones admisit; quem post aliquod temporis spatium iterum expulit, pristinae sanitati restituta. *Tb. Bartholin. Cent. II. Hist. 27.*

[d] *Helmontius loc. cit.* simile exemplum refert; spicam scilicet hordei immaturam lusu ore detentam, à juvene deglutitam esse. *Conf. Ephemerid. Nat. Curios. German. dec. I. ann. 9. obs. 10.* recensetur enim ibidem à *D. Gothofr. Samuel. Vossio*, puellam nobilem Silesiacam decennem, tempore messis, parentibus & domesticis insidiis, spicam siligineam grans gravidam deglutisse, & paulo post de quadam faucium asperitate conquestam fuisse; ob metum pœnæ, deglutitæ aristæ mentionem non faciendo.

[e] Ex hac autem invita deglutitione minime sequitur, deglutitionem non esse functionem arbitriam. Omnino enim ex nostro dependet arbitrio, ea quæ masticata sunt

quæ cum spica acciderunt, astute reticuit. Interea, præterlapsis jam quatuordecim fere diebus, dolores in latere dextro [f] magis ac magis adaukti fuere, quibus ita confictatus est, ut tandem, sustinendis iisdem impar, à parentibus opem auxiliumque peteret. Hi doloris sensu affecti, pueriliter autem gestorum penitus ignari, cum abscessum [g] & suppurationem, propter arduos & lancinantes dolores [h], suspicarentur, rebus suis recte se consuluisse existimabant, si, neglecta consultatione medica vel chirurgica, (qui plebeculæ vulgaris error est) emplastrum defensivum [i] loco dolenti imponerent. Quo facto, dehinc emplastrum
idem

sunt & intra buccas hærent, ope baseos linguæ ad palatum elevata, ad inferiora demandare, vel exspuere velle. Quanquam ea, quæ alio impetu ad faucium expansionem semel devoluta sunt, ab ulteriore ad stomachum descensu impedire, vix & ne vix quidem sit in nostra potestate. Hinc bene distinxit *Clariss. D. Christ. Job. Langius. Oper. Medic. Part. 1. pag. 83.* inter impetum primum deglutitionis, & insequentes.

[f] Paulo ante laudata puella nobilis præterlapso trimestri spatio dolores in dorso sensit, & progressu temporis tam vehementes, ut noctes diesque ejularet, donec tandem cutis in fastigium elevata, abscessus alicujus spem faceret.

Notum enim ex anatomia, ventriculi orificium superius circa undecimam duodecimamve dorso vertebram œsophago seu gulæ continuum esse, ipsum ventriculum parte dextra hepatis committi, sinistra vero lienis; ut ratione hujus situs tam in dorso, quam in hypochondrio dextro, imo etiam in latere sinistro, dolores excitari possint, seu tristes ac molestæ sensationes, si a qualicumque causa, modo in dextra aut sinistra ejus parte, modo circa dorsum, fibræ nervæ & membranose potissimum, tum carneæ quoque, varia ratione, pungendo, rodendo, lacerando &c. afficiantur.

[g] *Abscessus* seu *apostema*, aut, generali nomine, *ulcus* oritur, quando fibrillæ partis alicujus inflammata, propter particularum acutarum violentam adactionem rumpuntur, humores, qui per earum tubulos cursum suum ordinario absolvunt, extravasantur, & ita tandem à calore immutantur, ut in pus degenerent. Cognoscitur vero abscessus ac ab inflammatione distinguitur, (1) doloris ardentis in lancinantem, (2) tumoris renitentis in molliem, (3) apicis ex rubro in album mutatione & transformatione. Vid. *Job. Doleus, Encyclopæd. Chirurg. rational. lib. V. cap. 2. p. m. 485. Christian. Job. Langius, l. c. part. II. pag. 200.*

[h] Nimirum molesta sensatio (in qua doloris formalitas consistit) in tactus organo externo seu primo inchoata, pro causarum diversitate varia est, & discrepantes doloris species observantur. (1) *Dolor ardens*, qui ab inflammatione excitatur, & in ardore consistit, *in brennen und bitzen*. (2) *Dolor gravativus*, quando humores propter abundantiam stagnantes, pondere tantum molesti sunt. (3) *Dolor lancinans*, it. *punktorius*, *reißender oder stechender Schmerz*, quia ab acrimonia humorum, vel a vermibus excitatur. (4) *Dolor tensivus*, quando partes propter spasmus & contractionem nervorum, vel nervosarum partium, quasi ligamento constrictæ percipiuntur, *als wären sie gespannt*. (5) *Dolor pulsatorius*, dependens à sanguinis impetuosa irruptione in partem, *es klopfet und pocht darin*. (6) *Mixtus*, seu ex binis aut pluribus combinatus. Quas dolorum species ordine descripsit laudatus *Langius l. c. part. II. pag. 116.*

[i] Memoratæ puellæ nobili, maturantia seu suppurantia (in emollientium classe querenda) adhibuerunt, utpote quæ convenientissima abscessum, seu inflammationem discutientibus non auscultantium, indicata sunt. Quanquam enim, monente *Du. Wa-*

idem sæpius renovarunt, & per aliquot dierum intervallum usum ejus continuarunt. Donec tandem decimo septimo Julii, in apice seu capite ulceris vesicula oblonga appareret. Hac visa, curam & cogitationem in ruptionem tumoris, ac materiæ putridæ evacuationem contulerunt, veriti, ne sola natura [k] hoc negotium tardius præstaret. Forfice igitur vesicam aperuerunt; sed perpauculum sanici evacuatam est [l]. Tandem factam jam aperturam diligentius inspicientes, aliam adhuc membranam incidendam reperiunt, cui forcicem admoventes, acutum spicæ cauliculum prominere adverterunt, hocque forcice prehenso, spicam ipsam extraxerunt [m]. Quæ, cum eam à pure repurgatam distinctius cognovissent, non immerito maximam parentibus movit admirationem; & spicam

delio Amenit. Mat. Med. Lib. I. Sect. II. cap. x. pag. 46. suppuratio proprium sit naturæ, sive principii motus interni, opus, (cujus solius beneficio quoque omnia vulnera conglutinantur & consolidantur) possunt tamen maturantia eum in finem extrinsecus imponi, tum ut calorem seu motum augeant, tum ut, poros fibrasque tensas laxando, collectioni & coctioni materiæ inserviant.

Defensivum autem Würtzianum, à laudato pharmacopola ni fallor accersitum, & in nostro casu tumori impositum, plane nullius commodi fuit, sed noxam potius attulit. Ita enim scribit Dn. *Rustorff*; *da sie mit dem aufflegen des Pflasters fortgefahret hat der Patient deswegen sehr krumm geben müssen.* Scilicet defensivum hoc, ut alia ejus generis, ex puris & vulgatissimis adstringentibus consistit, quorum actio in sanguinis congelatione & incrassatione, pororum constrictione, fibrarumque corrugatione consistit. Qualem ergo usum habere potuerit in inflammatione in abscessum abeunte, non video. Idcirco etiam hodie ex officinis chirurgicis relegantur defensiva hæc, & à medicis, alia quoque, repellendi causa extrinsecus in inflammationibus imponi consueti, merito damnantur, utpote legibus circulationis directe & in totum contraria. Quod breviter, sed solide demonstravit, *Vir Celeberr. Job. Jac. Waldschmidt, Institut. Medicinæ Rationalis Lib. V. cap. 7. pag. 149. Conf. Langius, l. c. Part. III. disput. 36. de remediis vulnerariis, §. 19. & 22. Part. I. 787.*

[k] Sæpe sæpius naturam sponte integumenta rumpere, & materiam peccantem eliminare, experientia manifestum est.

[l] Vesica primum dissecta, ex relatione Dn. *Rustorff*, digiti fere longitudinem habuit, & sine dubio excitata est à caloris excessivo gradu, quo factum, ut à cute cuticula separata, & liquore sub hac collecto, receptaculum ejusmodi membranosum formaretur, quale alias à vesicatoriis remediis externe applicatis fieri solet. Efficere autem hoc posse calorem, qui in inflammationum suppuratione solet esse maximus, ipse in filio meo haud ita pridem expertus sum, cui, sano cæteroquin & incolumi, in inguinis regione, natura sic dirigente, apostema fiebat, in cujus apice, cum maturisset, (promovendæ autem maturitatis gratia empl. diachyl. simplex in usum trahebatur) ampla vesica conficiebatur, lymphæ flavente turgida, quæ sola etiam, vesica dissecta, effluebat. Ut autem ex abscessu materiæ satis copiosa evacuetur, nova instituenda erat incisio.

[m] E ventriculo extractam esse spicam, de hac re mihi nullum est dubium. Cur autem oneroso apostematis beneficio, & non per ventriculi orificium inferius, cum chymo seu massa alimentorum, ceu ordinariam viam spica fuerit evacuata? hoc quidem difficultate sua non caret. Attamen, in re quoque difficili & occulta, ut causæ quomodocumque determinetur, periculum faciendum est.

Nemo itaque, ut spero, negaverit, una cum massa alimentaria, spicam quoque motu peristaltico auxiliante, loco motam esse constanter, & evacuationem ejus tentatam.

Verum

eam præstigiis fortassis immiffam judicaffent [n], nifi rem omnem narrafset, ipfosque factæ deglutitionis certiores reddidiffet, misere hucusque cruciatus puer. Spicam vero extractam ingens purulentæ materiæ quantitas comitata est, foetorem cloacalis colluviei redolentis [o]: fimilemque puer cum oris etiam halitu expiravit foetorem [p], quamdiu tumore observato de abfcessu suspicio fuit. Postremo, à spica sic feliciter liberato, interne axungiam caninam [q] aliquoties hauriendam exhibuerunt, & ulcus paucorum dierum intervallo fanatum est: nunquam devitato hoc malo, puer firmissima valetudine & saluberrimo corpore utitur.

Verum enim vero, hanc forte (nemo enim prudens de iis, quæ occulta sunt & à sensibus remota, per conjecturam ratiocinando, aliis vocabulis, quam quæ dubitandi significationem habent, unquam utetur) forte inquam spicæ evacuationem e ventriculo fitus ejus obliquitas impedit. Contigit ergo, ut cauliculi acuta extremitas interiori nervæ ventriculi tunicæ superne circa orificium inferius (quod superiori e diametro oppositum, & inferius ideo vocatur, quoniam per hos cibus digestus ad proxima intestina defertur) sæpius impingendo, fibrillas ejus comprimeret, hasque convelleret, spiritusque animales in his (ut *Dolai* verbis utar) excubias agentes extra ordinem moveret, unde doloris pungentis perceptio in mente excitata est. Deinde irritatis spiritibus & concussis nervæ tunicæ fibrillis, propter continuitatem tunicæ ventriculi secundæ, quæ carnosâ & vere musculosâ est, sanguinis quoque particularum ordo turbatus, ipsiusque & aliorum succorum stagnatio secuta est. Sanguinis postea in tunicis ventriculi stagnationem excepit inflammatio; & partis inflammatæ tumor; unde doloris augmentum. Tandem vero vicinæ etiam & contiguae partis abdominis inflammationem contraxerunt, quæ denique in apostema seu abfcessum, explicata ratione, (*vid. litt. g.*) mutata est.

Quod autem spicæ ex apostemate extractæ facies mutata apparuit, hoc certe motui, quo sanguis stagnans in purulentam materiam conversus est, tribui debet.

[n] *D. Christian, Franc. Paulini* in *Ephem. Nat. Curios. German. dec. I. ann. 8. obs. 81.* narrat historiam de infante unius anni, cui spica filiginea e tumore circa costas feliciter extracta est. In cujus observationis scholio dubium esse dicitur, num deglutita sit spica? an præstigiis immiffa? an propria naturæ fictione producta? Ultimum tamen probabilius videri, sequentia verba declarant: *Pigritia immensa inventum fuit, omnia in Diabolum retulisse, quod non capimus. Item: Deus nonnumquam ex singulari direktione, ut natura etiam per modum extraordinarium agat, & in pœnam malitiæ hominum, vel peccatorum terrorem talia producat, permittere. Præstat in talibus etiam Deo, quam Diabolo habere honorem.*

[o] Hujus circumstantiæ mentionem fecit *Dn. Woldenberg*, ita scribens: *da sie die Ähre mit der scheer herausgezogen, hat der junge davon grossen schmerzen gehabt, und ist ein hauffen stinckende materie ersolget, die auch einen gestanck hat von sich gegeben, als wenn ein secret eröffnet wäre.* Quæ foetoris gravitas procul dubio originem habuit ab admixtis partibus nonnullis alimentorum, in saniam mutatis. Talem foetidissimam materiam fudit quoque ulcus Adolescentis Hallensis, supra memorati.

[p] Hoc porro idem pharmacopola notavit: *So lange als der junge mit dem geschwulst gegangen, hat er aus dem munde einen gestanck gehabt, dergleichen bey eröffnunge der geschwulst bemercket worden.* Extraordinarie hoc factum, quod laxius nec exacte clausum fuit orificium ventriculi: nam ordinarie & naturaliter nec vapores, nec flatus, emittuntur e ventriculo.

[q] Inesse pinguedini caninæ consolidandi virtutem experientia constat, & in phthisi eam sæpius cum egregio successu propinari, *Ettmüllerus* confirmat, *Commentar. in Schreder. p. m. 165.* Non promiscue tamen, & in omnibus vulneribus aut ulceribus, eam adhibendam esse, itidem certum est.

2 H

VULNE-

CXXVIII.

VULNERUM
IN INTESTINIS LETHALITAS
OCCASIONE CASUS RARISSIMI
QUO COLON VULNERATUM INVERSUM
PER XIV ANNOS EX ABDOMINE
PROPENSUS EXHIBETUR.

Præside

ABRAHAMO VATER.

Resp.

J. REICHARD TIEFFENBACH

MAGDEBURGENSI.

Wittenberg. Decemb. 1720.

H 3

